

Андрій СОВА

доктор історичних наук

професор, старший дослідник

доцент кафедри олімпійської освіти

*Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського
старший науковий співробітник відділу новітньої історії*

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

e-mail: sovaandrij1980@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА ГАЙДУЧКА В КАРПАТСЬКОМУ ЛЕЩЕТАРСЬКОМУ КЛУБІ (1924–1939)

Досліджено вперше, на основі документів Центрального державного історичного архіву України у Львові, Державного архіву Львівської області, приватних архівів Степана Гайдучка та Володимира Паньківа (м. Львів), періодичного часопису «Діло» (м. Львів), участь педагога і громадського діяча у становленні та розвитку Карпатського лещетарського клубу (КЛК). Із залученням обширної джерельної бази, реконструйовано його діяльність у 1924–1939 рр. Нижньою межею визначено 1924 р. – зусилля Степана Гайдучка для створення КЛК у Львові, верхньою – початок Другої світової війни.

З'ясовано, що саме Степан Гайдучок разом із іншими ентузіастами лещетарського (лижного) спорту створили КЛК. Встановлено, що Степан Гайдучок став діяльним членом цієї спортивної організації упродовж 15-ти років. Наголошено на його важливій роботі в контексті підготовки та читання лекцій на спортивну тематику як для членів КЛК, так і для усіх поціновувачів зимових видів спорту, а також публікацій для львівських часопис яких популяризував різні види спорту, зокрема й лещетарство, висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя.

Висвітлено діяльність Степана Гайдучка у 1920–1930-х роках як тренера з лещетарства та інструктора з пішого туризму. Проаналізовано його працю як головного судді лещетарських змагань, які проводилися у Львові, околицях та у Славську. Відзначено, що за великі заслуги перед організацією та спортивною громадськістю українського Львова 20 травня 1929 р. на Загальних зборах КЛК Степана Гайдучка обрано почесним членом КЛК.

Наголошено на важливій діяльності Степана Гайдучка як одного із засновників, діяльного та почесного члена КЛК, яке чимало зробило для розвитку і популяризації спорту та національно-патріотичного виховання української молоді Галичини міжвоєнного двадцятиріччя.

Ключові слова: Степан Гайдучок, Галичина, Львів, Карпатський лещетарський клуб, суспільно-культурна та громадська діяльність, націєтворення, український визвольний рух, тіловиховання, руханка, спорт.

У 2024 р. спортивна громадськість України відзначила 100 років від створення Карпатського лещетарського клубу (КЛК). Лещета (лижі) мають давню історію. Люди потребували спеціальних засобів для швидшого пересування засніженими рівнинами чи лісовими стежками. Найдавніші лещета були різних форм та видів. Лише в середині ХІХ ст. виникли сучасні форми лещет та кріплень до них. На початку ХХ ст. лещетарський спорт набув неабиякої популярності в Галичині. Карпати приваблювали поціновувачів лещетарського бігу, гірськолижного спорту та й просто туристів, які влаштовували мандрівки на лещетах заради відпочинку, дозвілля та задоволення. У 1912 р. у Славському відкрито перший туристичний притулок (базу) для туристів, що був значно більший від аналогічного закладу в Закопаному, тоді ж почала функціонувати лижна школа для охочих опанувати цей вид спорту. Результати не забарилися. Уже 4–5 січня 1914 р., зокрема у Сколе, відбулися перші лижні змагання (Гамкало, Кюріні-Поплавські, 2018). Однак українці не брали участь у цих заходах, значно поступаючись полякам, які мали більші фінансові та організаційні ресурси.

Популяризатором та фактично одним із перших українських професійних лижників у Галичині на початку ХХ ст. був «Батько українського тіловиховання», голова українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», професор Академічної гімназії та гімназії СС Василянок у Львові Іван Боберський (Сова, 2018). Він залучив до цих занять своїх учнів, передусім вихованців Українського спортивного кружка, зокрема Степана Гайдучка, Петра Франка, Анатолія Лукашевича та ін. Напередодні Першої світової війни лещетарські секції було створено при багатьох осередках організації «Сокіл», Українському змаговому союзу у Львові, «Сяновій чайці» у Перемишлі, спортовому товаристві «Україна» у Львові та в інших українських спортивних осередках. Однак окремого українського товариства, яке би займалося лише лещетарством, не було. Його вдалося створити лише після Першої світової війни. До цього долучився з-поміж інших і С. Гайдучок.

Степан Гайдучок¹ упродовж першої половини ХХ ст. брав активну участь у громадських організаціях Львова та Галичини. Про формування його світогляду (Sova, 2019), діяльність в Українському спортовому кружку в Академічній гімназії у Львові (Сова, 2021a), «Соколі-Батьку» (Сова, 2021b), «Пласті» (Сова, 2024), педагогічну працю перед Першою світовою війною (Сова, 2022), внесок у розвиток відбиванки (волейболу) (Sova, 2023), стосунки з Іваном Боберським (Сова, 2019) та Іваном Крип'якевичем (Сова, 2023) є ґрунтовні публікації автора. Окремим напрямком його громадської діяльності став Карпатський лещетарський клуб. В українській історіографії є деякі праці, присвячені історії КЛК. Серед них чільне місце посідає історико-мемуарний збірник «Альманах Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984», виданий із нагоди 60-річчя КЛК та упорядкований Ольгою Кузьмович (Кузьмович, 1989). Серед інших слід виокремити статті дослідників Оксани Вацеби (Вацеба, 2014, 2016), Михайла Гамкала, Лукаша Кюріні-Поплавські (Łukasz Quirini-Popławski), (Гамкало, Кюріні-Поплавські, 2018), Андрія Сови (Сова, 2015) та інших авторів, у яких розглядалися різні аспекти історії КЛК. Однак діяльність С. Гайдучка в Карпатському лещетарському клубі упродовж 1924–1939 рр. як одного із засновників

¹ Степан Гайдучок (13 березня 1890 р., с. Підтемне – 16 березня 1976 р., м. Львів) – видатний український педагог, вояк армії Австро-Угорської монархії та Галицької армії, суспільно-культурний діяч, фотомистець, журналіст, редактор, збирач української старовини (Сова, 2019).

та активного члена залишалася невисвітленою. З огляду на це, написано цю статтю, яка базується на обширній джерельній базі, а саме на: документах Центрального державного історичного архіву України у Львові, Державного архіву Львівської області; приватних архівах Степана Гайдучка (м. Львів) та Володимира Паньківа (м. Львів), який у 1932–1933 рр. та 1937–1938 рр. був головою КЛК; періодичному часописі «Діло» (м. Львів).

Мета статті – вперше в українській історіографії дослідити діяльність С. Гайдучка у КЛК упродовж 1924–1939 рр., розкрити його роль у розвитку лещетарського спорту в Галичині у першій половині ХХ ст.

У 1924 р. у Львові ентузіасти лещетарства організували український спортивний клуб, який мав пропагувати лижний спорт серед українського громадянства в Галичині. Завдяки невтомній праці багатьох людей, зокрема й за активності С. Гайдучка, 8 листопада 1924 р., у рік проведення I зимових Олімпійських ігор у Шамоні (Франція), у домівці спортивного товариства «Сокіл-Батько» у Львові по вулиці Руській, 20 зібралися зацікавлені, які вирішили створити окремий спортивний клуб, який мав пропагувати лещетарський спорт – Карпатський лещетарський клуб. Відповідний статут було зареєстровано 19 листопада 1924 р. А 9 грудня 1924 р. відбулися перші Загальні збори (так звані «конституюючі сходи»), на яких обговорено ряд важливих організаційних питань. Зокрема, вибрано керівництво товариства. Головою його став інженер Лев Шепарович, а заступником – Зенон Русин. Степан Гайдучок активно долучився до заснування товариства, а на конституційних зборах його обрали членом контрольної комісії (разом із інженером Омеляном Шепаровичем та професором Іриною Лежогубською).

Основною метою КЛК був розвиток та пропагування серед населення лещетарського спорту. Цю тезу було чітко окреслено у статуті організації, виданому 1935 р. у Львові: «Метою Товариства є: а) об'єднувати українських лещетарів, та творити для них в рядах Т[овариств]а спортовий, культурний і товариський осередок; б) будити замилювання до спорту на лещетах, плекання цього спорту і інших спортів, що причинюються до приготування справности в їзді на лещетах; в) будити замилювання до лещетарської туристики й краєзнавства; г) пропагувати і поширювати лещетарський спорт в масах як важний середник комунікації; г) пропагувати серед населення виріб лещетарського виряду» (Статут, с. 3–4).

Паралельно з організаційними кроками, перед керівництвом КЛК постало питання розробки та впровадження емблеми товариства. Вже на перших зборах 9 грудня 1924 р. було обрано конкурсну комісію, яка мала розглянути проекти емблеми для КЛК (Зі спорту). На відміну від інших українських спортивних товариств, де вибір і затвердження символіки тривали роками, в лещетарському клубі вже 13 грудня одностайно обрали проєкт² відомого українського графіка Роберта Лісовського (Кузь-

² Емблема КЛК була виконана Робертом Лісовським у синьо-жовтих кольорах. Вона мала форму восьмикутника, у якому внизу містилися перехрещені дві лижі та дві палки, по центру три гірські вершини, над ними абрєвіатура «КЛК», при чому буква «Л» у формі вершини. Емблема стала основою для розробки фірмових бланків, відзнак та нашивок для одностроїв. Зокрема, для деяких фірмових бланків КЛК 1920–1930 рр., які в невеликій кількості збереглися в різних фондах Державного архіву Львівської області (ДАЛО-1, арк. 32, 137, 205) та Центрального державного історичного архіву України у Львові (ЦДАЛУ-1, арк. 89; ЦДАЛУ-2, арк. 7), використовувався спеціальний логотип: у колі літери «КЛК», поверх них дві лижі. Нашивки з емблемою

мович, с. 13). У день появи та затвердження емблеми КЛК, професор С. Гайдучок у домівці організації по вулиці Руській, 3 прочитав публічну лекцію на тему: «Значіння лещетарського спорту для нас» (Виділ; Зі спорту).

Після других загальних зборів КЛК, що відбулися наприкінці листопада 1925 р., С. Гайдучок знову продовжив свою діяльність у складі переобраного керівництва (Кузьмович, с. 16–17). Особливу увагу він звертав на інформаційно-популяризаторську діяльність, намагаючись спонукати українців більш активно займатися лещетарством. Так, у грудні 1925 р. С. Гайдучок у часописі «Діло» опублікував інформативну статтю «Зима й наш спорт», у якій акцентував на значенні лещетарства для українців Галичини. З-поміж іншого, С. Гайдучок писав: «Не берусь говорити про нього як спортсмен, в якого у голові самі цифри рекордів чи подив для видосконаленої техніки. Це мене як громадянина менше інтересує. Інтересує мене, чим має бути спорт у першу чергу для нації. ... Не заводжено тут дискусії, чи вступати до польського звйонзку лещетарів, як це роблять наші футболісти з копаням мячем у побоюванні, що не буде з ким ставати до змагань. Клуб пішов дорогою діла. Зробив дві прогульки в Карпати і – зразу наступило розчарування. Ті “наші” Карпати є хіба тільки грецьк-католицькі Ворохта, Славсько й інші місцевости – чи вони українські? Чи було там бодай одно схоронище українське? Скажете: Для кількох там людей – нащо схоронища? Так саме думали здавна наші інтелігенти й тому Карпати перестають бути нашими. А в тих схоронищах літом чи не може сидіти наша молодь на вакаційних оселях? А чи багато ми тих осель сотворили? – Погляньте літом хочби у Скільщину, кільки там будівель, будинків, ба, навіть прегарних віль “обозів”! Чи той Бойко може вірити, що ми є, чи задержують Карпати український характер?» (Гайдучок). Далі автор зазначив про те, що члени КЛК поставили амбітні завдання, зокрема придбати землю для побудови захисту (спортивної бази) у Славському та поширити лещетарство серед різних прошарків українського населення Галичини, передовсім селянства. У перший рік діяльності вдалося винайняти будинок у Славському та зібрати понад 100 злотих для купівлі землі у цьому населеному пункті. Поволі відбувалось просування лижного спорту у галицькому селі. Особливо цим видом спорту зацікавилися юнаки. Також це давало можливість сільським робітникам заробити гроші з продажу лещетарського спорядження. С. Гайдучок закінчив свою публікацію такими словами: «Саме на примірі [Карпатського – А. С.] Лещетарського Клубу знайде читач відповідь, чим має бути зимовий спорт для нації. Це разом і примір для літнього спорту, який не повинен бути лишень “фирканням старої кобили”, як висказувався мій катехит» (Гайдучок).

Члени КЛК організовували з'їзди та перегони на різну відстань на рівнині, пізніше – з'їзди на лещатах згори і скоки (стрибки) з трампліну. Вправляючись у цих лещетарських різновидах, КЛКівці започаткували одиночні та командні змагання на Кортумівці та Погулянці у Львові, в Карпатах. Показово, що провідні українські інституції, такі як «Маслосоюз», «Червона Калина», Наукове товариство імені Шевченка,

КЛК зафіксовані на фотографіях 1930-х років, які опубліковані у ювілейній книжці «Альманах Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984» (Кузьмович, с. 41–42). Аналогічні нашивки використовували КЛКівці в часи нацистської окупації українських земель і в повоєнний період в еміграції у Німеччині, США, Канаді та в незалежній Україні у відновленому КЛК. Емблема клубу розмішувалася на друкованій продукції товариства, зокрема запрошеннях, програмках, організаційних виданнях тощо.

редакції часописів, приватні особи, охоче призначали для учасників змагань нагороди, які згодом стали традиційними. Нагородження відбувалося після змагань в урочистій атмосфері із запрошенням провідних діячів української культури міст, містечок та сіл Галичини.

Популяризація лещетарства сприяла активній розбудові КЛК. У багатьох містах і селах Галичини, зокрема у Ворохті, Зашкові, Коломиї, Космачі, Косові, Нижньому Березові, Славському («Мекка лещетарів»), Стрию, Сяноку та ін. виникли філії (осередки) товариства. Загалом, у 1937 р. КЛК налічував уже 18 філій та 868 членів. І цей процес стрімко зростав, адже через два роки товариство об'єднувало у своїх лавах майже 1 500 членів (Сова, 2015). Необхідно зауважити, що С. Гайдучок зосередився на едукативній роботі, адже чимало членів осередків КЛК проходили вишкіл саме під його керівництвом.

Не без наполягань С. Гайдучка, відзначаючи внесок професора І. Боберського у справу популяризації лещетарства на початку ХХ ст., члени КЛК 5 січня 1925 р. іменували його першим почесним членом товариства. У часописі «Діло» 16 січня 1925 р. із цього приводу поміщено невелику замітку такого змісту: «Іменування Почесним Членом. На засіданню з 5.І. ц[ього] р[оку] рішив Виділ іменувати проф[есора] І[вана] Боберського, який тепер живе в Канаді, своїм першим Почесним Членом. Проф[есор] Іван] Боберський, як піонер українського лещетарства в краю, поклав чимало заслуг на полі розвитку цього спорту у нас. Йому вислано членську грамоту» (Іменування).

Відомо, що 15 лютого 1909 р. І. Боберський перший серед українців в історії Львова об'їхав місто на лещетах. Розміщені про це замітки на сторінках української львівської преси, зокрема часопису «Діло» та «Вісті з Запорожжя», привернули увагу до занять лещетарством. Докладний опис своєї лещетарської мандрівки він опублікував у «Ділі» (Сова, 2018). Із нагоди 20-річчя цієї події 3 березня 1929 р. КЛК провів лещетарську мандрівку довкола Львова. Серед 10 учасників цієї події були Іван Мриць та Степан Гайдучок. Мандрівка тривала 5,5 год. (із 10.00 по 15.30). Її докладний опис надруковано С. Гайдучком 20 березня 1929 р. на сторінках часопису «Діло» (Гайдучок, 1929а).

С. Гайдучок доклав чимало своєї праці для розвитку КЛК. Організував вишколи, лещетарські мандрівки Галичиною, виступи на актуальну тематику, різні ініціативи, проведення змагань (зокрема і в Славському). Це далеко не повний перелік ним зробленого. Так, 27 лютого 1931 р. С. Гайдучок виголосив доповідь «Здобуття Монт Іврїсту». У рекламі перед цією подією (3 КЛК-1) зазначалося: «КЛК запрошує членів та прихильників лещат[арського] спорту на реферат проф[есора] С[тепана] Гайдучка: “Здобуття Монт Іврїсту”. Реферат буде ілюстрований світляними образами. Початок в год[ині] 19. у п'ятницю 27.ІІ. в домівці Ключу, Костюшка 1 а, І. пов[ерх] праворуч» (3 КЛК-2).

Періодично С. Гайдучок також тренував усіх охочих лещетарів та початківців. Так, у листопаді–грудні 1933 р. він по четвергах та неділях проводив «лещетарську заправу та сухий тренінг» для членів КЛК та соколів на площі «Сокола-Батька». Із 27 грудня 1933 р. по 5 січня 1934 р. для членів КЛК у Славському проведено спеціальний теоретичний і практичний курс (3 КЛК-3).

Ще одним напрямом діяльності С. Гайдучка в клубі був туризм. Час від часу він організував і сам брав участь у гірських мандрівках на лещетах. Упродовж 24–27 грудня 1928 р. 12 членів КЛК мандрували горами Сколівщини (Спортовець). А

6 квітня 1929 р. часопис «Діло» повідомляв: «Прогулька на верхи Чорногори. К. Л. К. уладив у днях від 28.III. до 3.IV. ц[ього] р[оку] лещетарську прогульку на Шпиці, Данциж, Говерлю і Косьмеску. Участь взяло 4 лещетарів під проводом І[вана] Мрица. Це були: проф[есор Степан] Гайдучок, І[ван] Мриц, Володимир Паньків і С[тепан] Рожанковський. Сніг добрий, погода дописала. Це був перший зимовий вихід наших лещетарів на верхи Чорногори» (Прогулька-1). Вже 7 квітня 1929 р. «Діло» виправило помилку. Насправді, у мандрівці четвертим був Ярослав Рожанковський, а не Степан Гайдучок (Прогулька-2). Наводжу ці дані для того, щоб дослідники історії лещетарства ретельніше підходили до опрацювання різних джерел. Адже автор цієї замітки зробив помилку, бо навіть не міг припустити, що С. Гайдучок пропустить таку подію.

Важливою складовою діяльності С. Гайдучка у КЛК було суддівство. Він часто виступав головним суддею лещетарських змагань (Світлини-1, Світлини-2), зокрема 15 лютого 1929 р. у Львові на Погулянці (Проф. Зі спортивного життя). Змагання охопили велику кількість учасників та привернули увагу широкої громадськості. У програму було включено біг на дистанцію 3 км для пань та окремо для юнаків до 16 років, на 6 км для хлопців після 18 років, а також на 18 км. Найдовша дистанція зацікавила найбільшу кількість спортсменів. У часописі «Діло» зазначалося: «Є це перший український лещетарський біг на ту віддаль. Виказав він, що й ми маємо змагунів, котрі не постидалися б і на ширшій арені. Прибуття 6 змагунів на 11 стартуючих нижче двох годин на той простір свідчить про гарну їх працю. Коли ще додати, що траса була дуже тяжка й вимагала від кожного змагуна доброго опанування техніки лещет, – то змагуни здали добре іспит, виказуючи вповні опанування тасмниці лещет» (Проф. Зі спортивного життя). Траса вела від Погулянки через Медові печери до Чортових скель біля Винник і назад із найрізноманітніми звивинами і серпантинами. На цих змаганнях чудово відпрацювала колегія суддів під головуванням Степана Гайдучка у складі Лева Шепаровича, Богдана Макарушки, Юрія Старосольського, Володимира Врецьони й Едварда Жарського. Призовий фонд склали мандрівні та індивідуальні нагороди, гроші на які пожертвували «Маслосоюз», Іванна Левицька, редакція львівського часопису «Новий час», видавництво «Червона калина», книгарня Наукового товариства імені Шевченка та Лев Шепарович. Наступного дня у приміщенні «Української Бесіди» відбулася товариська зустріч членів КЛК, на якій у святковій атмосфері роздано нагороди та жетони переможцям. Програму зустрічі окрасили мистецький спів Василя Тисяка та демонстрація спортивних фільмів та комедії. Весь прибуток від заходу передано до фонду, який займався побудовою власної домівки в Славському.

Відомо, що 5 і 6 березня 1932 р. С. Гайдучок був головним суддею лещетарських змагань, які провів КЛК у Славському (Спорт). У змаганнях взяли участь 42 спортсменів, які представляли КЛК, «Плай», «Сокол» зі Сколе, Український студентський спортивний клуб (УССК). Змагання включали: міжклубовий біг із Тростяна за мандрівну нагороду «Неділі»; загальний конкурс скоків (стрибків); конкурс скоків для верховинців, членів філії КЛК у Славському; біг із Тростяна по коротшій трасі. Поза конкурсом до змагань зголосилося троє змагунів із лещетарської секції сколівського «Сокола». Жіночий біг не відбувся через відсутність зголошених змагунок.

КЛК, будучи організатором цих змагань, запросив чимало почесних гостей, зокрема на голову президії о. декана Євстахія Качмарського (почесного члена КЛК), до почесної президії змагань: Марію Сембратович, о. Іллю Янковського (голову філії КЛК у Славському), о. Притуляка зі Сколе, начальника громади Петра Пушкаря,

кооператора Василя Брюха, Миколу Гривчука, Олексу Ріжного, Миколу Стапінця, Андрія Гирчина (від читальні «Просвіти» з Хитар), Андрія Дубанича (Кальне), Петра Коруда (Лавочне). С. Гайдучок, окрім суддівства, також вручав найкращим змагунам нагороди в присутності всієї президії. А 9 березня 1932 р. у часописі «Діло» зазначалося: «Організація змагань дуже добра. Є це новий успіх “КЛК”, якого клич “Спорт у маси” приймається, як бачимо, між нашими верховинцями (42 стартуючих!) дуже охочо й масово» (Спорт).

У лютому 1934 р. Степан Гайдучок, разом із Дорою Біленькою, Іваном Мрицем та іншими, був суддею лещетарських змагань зі стрибків на малій скічні (трампліні), проведених на Погулянці (Лещетарські). Знані українські спортсмени презентували товариства КЛК, «Плай», «Сокіл» із Клепарова, УССК.

За вагомий вклад у діяльність товариства 20 травня 1929 р. на Загальних зборах КЛК С. Гайдучка обрано почесним членом. Із цього приводу у часописі «Діло» 4 червня 1929 р. повідомлялося: «На внесення Ю[рія] Старосольського вибрано д-ра Дм[итра] Левицького та проф[есора] С[тепана] Гайдучка почесними членами. Д-р Дм[итро] Левицький своїм величезним даром записався золотими буквами у рядах почесних членів. Проф[есор] Степан Гайдучок – це один з тих старих ветеранів, що будував у нас спорт взагалі, а лещетарський зокрема. Його незвичайно енергійна і корисна праця на полі фізичного виховання серед гімназійної молоді – загально відомі. Ледви чи який інший учитель руханки, при тій самій спроможности праці, виховав нам стільки спортової молоді, що проф[есор] Степан Гайдучок! Ледви чи яка інша гімназія може похвалитись таким визначним педагогом і пропагатором фізичного виховання і спорту серед гімназійної молоді, як та, в якій він працює. Праця проф[есора] Степана Гайдучка йшла все в парі з працею КЛК і дала в тім сезоні цілий ряд нових лещетарів. Побажатиб, щоби в кожному місті при кожній нашій гімназії найшовся такий педагог» (Загальні Збори).

Окрім великої організаційної роботи у КЛК, С. Гайдучок готував публікації для львівських часописів, у яких популяризував зимові види спорту, зокрема й лещетарство, висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя. Серед них заслуговують уваги статті у «Ділі»: «Зима й наш спорт» (10 грудня 1925 р.); «Лещетами довкруги Львова» (20 березня 1929 р.); «Мандрівництво у нас. Поможім здвигнути український захист у Славську!» (25 травня 1929 р.); «Лещетарська література і ми» (29 січня 1930 р.); «3 нашого лещетарства» (20 лютого 1930 р.); «Лещетарська неділя» (3 грудня 1933 р.); «Злегковажена дрібниця» (2 лютого 1937 р.) та ін.

У статті «Мандрівництво у нас. Поможім здвигнути український захист у Славську!» (Гайдучок, 1929б). С. Гайдучок звернув увагу українського громадянства на відсутність у Карпатах захистів або схоронищ (туристичних баз), які були б у власності українських спортивних товариств (поляки на той час мали 17 баз!). Також проінформував про збір коштів КЛК на ці потреби. Звернув увагу на малу кількість спеціалізованої української літератури з мандрівництва.

Публікація «Лещетарська література і ми» С. Гайдучка інформувала читача про спеціалізовану українську літературу з лещетарського спорту за 1910–1920 рр., видану в Галичині та в Радянській Україні (Гайдучок, 1930). Серед інших він виокремлює праці Івана Боберського «Їзда на лещетах» (Львів, 1912 р.) та Івана Мрица «Наука їзди на лещетах» (Львів, 1929 р.). Про останню С. Гайдучок зазначив: «3 розвоєм лещетарства на західних українських землях видав Сокіл-Батько з кінцем 1929 р.

окрему книжечку І[вана] Мрица “Наука їзди на лещатах”, що на 64 сторінках малої вісімки запізнає нас з історичним розвитком лещатарства, вирядом, їздою. Подані в ній і вказівки для лещатарів-мандрівників, як також говориться про лещатарство з погляду гігієни. Багато образків (45) дає змогу запізнатися кожному не лише з їздою і різнородністю техніки, але також з такими дрібними, та зате важними для кожного лещатаря справами, як добір лещат, вязання і т[ак] д[алі]. Ця перша книжечка на наших землях повинна знайти в руках не лишень початкуючого, але й вишколеного лещатаря. Всім їм віддасть добру прислугу».

У статті «Злегковажена дрібниця» С. Гайдучок порушив питання безпеки під час катання на лещетах (Гайдучок, 1937). Як професійний лещетар подав поради для початківців, зокрема наголошував, що вчитися потрібно без ціпків (палиць).

Отже, С. Гайдучок став одним із засновників Карпатського лещетарського клубу. Він упродовж 1924–1939 рр. був діяльним членом цієї спортивної організації. Працював у теоретичній та практичній площинах, зокрема в контексті підготовки та читання лекцій на спортивну тематику; готував публікації для львівських часописів, у яких популяризував різні види спорту, зокрема й лещетарство; висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя; проявив себе як тренер із лещетарства, інструктор із пішого туризму, головний суддя лещетарських змагань, які проводилися у Львові, околицях та у Славському. Закономірно, що за великі заслуги перед організацією та спортивною громадськістю українського Львова 20 травня 1929 р. на Загальних зборах КЛК С. Гайдучка обрано почесним його членом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вацеба, О. (2014). З історії діяльності Карпатського лещетарського клубу. *Актуальні проблеми юнацького спорту*, 120–125.

Вацеба, О. (2016). Карпатський лещетарський клуб як символ спортивного руху Галичини. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*, 5, 195–202.

Виділ. Зі спорту. Карпатський Лещетарський Клуб (1924, 12 грудня). *Діло*, 276, 4.

Гайдучок, С. (1925). Зима й наш спорт. *Діло*, 276, 4.

Гайдучок, С. (1929а). Лещетами довкруги Львова. *Діло*, 61, 3.

Гайдучок, С. (1929б). Мандрівництво у нас. Поможім здвигнути український захист у Славську! *Діло*, 114, 6.

Гайдучок, С. (1930). Лещатарська література і ми. *Діло*, 21, 6.

Гайдучок, С. (1937). Злегковажена дрібниця. *Діло*, 22, 7.

Гамкало, М., Кюріні-Поплавські, Л. (2018). Розвиток гірськолижного туризму в Львівській області. *Географія та туризм*, 43, 83–93.

ДАЛЮ-1: Державний архів Львівської області, ф. 281 (Український спортовий союз у Львові), оп. 2, спр. 3, 207 арк.

З КЛК-1: З Карпатського Лещат. Клубу (1931, 25 лютого). *Діло*, 42, 6.

З КЛК-2: З Карп. Лещат. Клубу (1931, 27 лютого). *Діло*, 44, 6.

З КЛК-3: З Карпатського Лещетарського Клубу (1933, 7 листопада). *Діло*, 314, 5.

Загальні Збори Карпатського Лещетарського Клубу (1929, 4 червня). *Діло*, 122, 4.

Зі спорту. Карпатський Лещетарський Клуб (1924, 18 грудня). *Діло*, 281, 4.

Іменування Почесним Членом (1925, 16 січня). *Діло*, 10, 4.

Кузьмович, О. (упоряд.). (1989). *Альманах Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984*. Нью-Йорк.

Лещатарські скоки за мистецтво краю (1934, 17 лютого). *Діло*, 42, 4.

Прогулька-1: Прогулька на верхи Чорногори (1929, 6 квітня). *Діло*, 76, 6.

Прогулька-2: Прогулька на верхи Чорногори (1929, 7 квітня). *Діло*, 77, 5.

Проф. Зі спортивного життя. Лещетарські змагання К. Л. К. (1929, 23 лютого). *Діло*, 40, 5–6.

Світлини-1: Світлини. *Архів Степана Гайдучка, м. Львів*.

Світлини-2: Світлини. *Архів Володимира Паньківа, м. Львів*.

Сова, А. (2015). Символіка Карпатського Лещетарського Клубу. *Записки Наукового товариства імені Шевченка* (Т. 268: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін), 457–466.

Сова, А. (2018). Іван Боберський – популяризатор лещетарства серед українців. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*, 3–4, 53–59. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2018-3-4-53-59>

Сова, А. (2019). *Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія*. Львів.

Сова, А. (2021a). Діяльність Степана Гайдучка в «Українському спортовому кружку» Академічної гімназії у Львові (1906–1910). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 34, 216–233. <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233>

Сова, А. (2021b). Напрями діяльності Степана Гайдучка в українському гімнастичному товаристві «Сокіл-Батько» у Львові (1910–1914). *Новітня доба*, 9, 237–252. <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252>

Сова, А. (2022). Педагогічна праця Степана Гайдучка у Львові напередодні Першої світової війни. *Народознавчі зошити*, 3(165), 674–684. <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674>

Сова, А. (2023). Степан Гайдучок та Іван Крип'якевич: до історії стосунків. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 37, 175–183. <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183>

Сова, А. (2024). Діяльність Степана Гайдучка в організації «Пласт» (1911–1930). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 39, 141–155. <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155>

Спорт. Лещатарські змагання у Славську (1932, 9 березня). *Діло*, 52, 6.

Спортовець. З життя Карпатського Лещетарського Клубу (1929, 23 січня). *Діло*, 15, 5–6.

Статут Карпатського Лещетарського Клубу. (1935). Львів: Накладом Карпатського Лещетарського Клубу.

ЦДІАЛУ-1: Центральний державний історичний архів, м. Львів, ф. 312 (Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько», м. Львів), оп. 1, спр. 80, 129 арк.

ЦДІАЛУ-2: Центральний державний історичний архів, м. Львів, ф. 360 (Старосольський Володимир-Степан (1878–1942), адвокат, правник, соціолог, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ, професор), оп. 1, спр. 594, 27 арк.

Sova, A. (2019). Physical Education Erofessor Stepan Haiduchok: the Formation of a Worldview. *Новітня доба*, 7, 226–233.

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchok's Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920s). *Новітня доба*, 11, 227–237. <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237>

REFERENCES

Vatseba, O. (2014). Z istorii diialnosti Karpatskoho leshchetarskoho klubu. *Aktualni problemy yunatskoho sportu*, 120–125 (in Ukrainian).

Vatseba, O. (2016). Karpatskyi leshchetarskyi klub yak symvol sportyvnoho rukhu Halychyny. *Humanitarni dystsypliny u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv*, 5, 195–202 (in Ukrainian).

Vydil. Zi sportu. Karpatskyi Leshchetarskyi Kliub (1924, Hruden 12). *Dilo*, 276, 4 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1925). Zyma y nash sport. *Dilo*, 276, 4 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1929a). Leshchetamy dovkruiy Lvova. *Dilo*, 61, 3 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1929b). Mandrivnytstvo u nas. Pomozhim zdvyhnuty ukrainskyi zakhyst u Slavsku! *Dilo*, 114, 6 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1930). Leshchatarska literatura i my. *Dilo*, 21, 6 (in Ukrainian).

Haiduchok, S. (1937). Zlekhovazhena dribnytsia. *Dilo*, 22, 7 (in Ukrainian).

Hamkalo, M., & Kiurini-Poplavski, L. (2018). Rozvytok hirskolyzhnoho turyzmu v Lvivskii oblasti. *Heohrafiia ta turyzm*, 43, 83–93 (in Ukrainian).

Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, f. 281 (Ukrainskyi sportovyi soiuz u Lvovi), op. 2, spr. 3, 207 ark. (in Ukrainian).

Z Karpatskoho Leshchat. Kliubu (1931, Liutyi 25). *Dilo*, 42, 6 (in Ukrainian).

Z Karp. Leshchat. Kliubu (1931, Liutyi 27). *Dilo*, 44, 6 (in Ukrainian).

Z Karpatskoho Leshchatarskoho Kliubu (1933, Lystopad 7). *Dilo*, 314, 5 (in Ukrainian).

Zahalni Zbory Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu (1929, Cherven 4). *Dilo*, 122, 4 (in Ukrainian).

Zi sportu. Karpatskyi Leshchetarskyi Kliub (1924, Hruden 18). *Dilo*, 281, 4 (in Ukrainian).

Imenuvannia Pochesnym Chlenom (1925, Sichen 16). *Dilo*, 10, 4 (in Ukrainian).

Kuzmovych, O. (Comp.). (1989). *Almanakh Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. 1924–1984*. New York (in Ukrainian).

Leshchatarski skoky za mystetstvo kraiu (1934, Liutyi 17). *Dilo*, 42, 4 (in Ukrainian).

Prohulka na verkhy Chornohory (1929, Kvitin 6). *Dilo*, 76, 6 (in Ukrainian).

Prohulka na verkhy Chornohory (1929, Kvitin 7). *Dilo*, 77, 5 (in Ukrainian).

Prof. Zi sportovoho zhyttia. Leshchetarski zmahannia K. L. K. (1929, Liutyi 23). *Dilo*, 40, 5–6 (in Ukrainian).

Svitlyny. *Arkhiv Stepana Haiduchka, m. Lviv* (in Ukrainian).

Svitlyny. *Arkhiv Volodymyra Pankiva, m. Lviv* (in Ukrainian).

Sova, A. (2015). Symvolika Karpatskoho Leshchetarskoho Klubu. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* (T. 268: Pratsi Komisii spetsialnykh (dopomizhnykh) istorychnykh dystsyplin), 457–466 (in Ukrainian).

Sova, A. (2018). Ivan Boberskyi – populiaryzator leshchetarstva sered ukrainsiv. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Istorychni nauky*, 3–4, 53–59. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2018-3-4-53-59> (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). *Ivan Boberskyi: suspilno-kulturna, viiskovo-politychna ta osvithovna diialnist: monohrafiia*. Lviv (in Ukrainian).

Sova, A. (2021a). Diialnist Stepana Haiduchka v «Ukrainskomu sportovomu kruzhku» Akademichnoi himnazii u Lvovi (1906–1910). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 34, 216–233. <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233> (in Ukrainian).

Sova, A. (2021b). Napriamy diialnosti Stepana Haiduchka v ukrainskomu himnastychnomu tovarystvi «Sokil-Batko» u Lvovi (1910–1914). *Novitnia doba*, 9, 237–252. <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252> (in Ukrainian).

Sova, A. (2022). Pedahohichna pratsia Stepana Haiduchka u Lvovi naperedodni Pershoi svitovoi viiny. *Narodoznavchi zoshyty*, 3(165), 674–684. <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674> (in Ukrainian).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchok ta Ivan Krypiakevych: do istorii stosunkiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 37, 175–183. <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183> (in Ukrainian).

Sova, A. (2024). Diialnist Stepana Haiduchka v orhanizatsii «Plast» (1911–1930). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 39, 141–155. <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155> (in Ukrainian).

Sport. Leshchatarski zmahannia u Slavsku (1932, Berezen 9). *Dilo*, 52, 6 (in Ukrainian).

Sportovets. Z zhyttia Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu (1929, Sichen 23). *Dilo*, 15, 5–6 (in Ukrainian).

Statut Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. (1935). Lviv: Nakladom Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu (in Ukrainian).

Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv, m. Lviv, f. 312 (Ukrainske sportyvne tovarystvo «Sokil-Batko», m. Lviv), op. 1, spr. 80, 129 ark. (in Ukrainian).

Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv, m. Lviv, f. 360 (Starosolskyi Volodymyr-Stepan (1878–1942), advokat, pravnyk, sotsiolog, hromadskyi i politychnyi diiach, diisnyi chlen NTSh, profesor), op. 1, spr. 594, 27 ark. (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). Physical Education Erofessor Stepan Haiduchok: the Formation of a Worldview. *Novitnia doba*, 7, 226–233 (in English).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchoks Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920s). *Novitnia doba*, 11, 227–237. <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237> (in English).

Andrii SOVA

Doctor of Historical Sciences

Professor, Senior Research Fellow

Professor of the Department of Olympic Education

I. Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

Senior Research Fellow of the Department of Contemporary History

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

e-mail: sovaandrij1980@gmail.com

STEPAN HAIDUCHOK'S ACTIVITY IN THE CARPATHIAN LESHCHETAR (SKIING) CLUB (1924–1939)

Based on the documents from the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, the State Archives of Lviv Oblast, private archives of Stepan Haiduchok and Volodymyr Pankiv (Lviv), and the periodical journal «Dilo» (Business) (Lviv), the article examines the participation of the teacher and public figure in the formation and development of the Carpathian Leshchetar Club (CLC). Using a wide range of sources, its activities in 1924–1939 are reconstructed. The lower boundary is 1924 – Stepan Haiduchok's efforts to establish the CLC in Lviv, and the upper boundary is the beginning of the Second World War. Stepan Haiduchok, alongside other enthusiasts of leshchetar (skiing), founded the CLC and actively participated in this sports organization for 15 years. He contributed to promoting sports by preparing and delivering lectures on sports topics for CLC members and winter sports enthusiasts. Additionally, he authored numerous articles for Lviv journals, where he popularized skiing, shared the history of the CLC, and advocated for a healthy lifestyle.

The article highlights the activities of Stepan Haiduchok in the 1920s and 1930s as a leshchetar (skiing) trainer and a hiking instructor. His work as a judge of the leshchetar (skiing) competitions held in Lviv, its environs, and in Slavsk is analysed. Stepan Haiduchok was elected an honorary member of the CLC on 20 May 1929 at the General Meeting of the CLC for his great services to the organisation and the sports community of Ukrainian Lviv.

The author emphasises the important activity of Stepan Haiduchok as one of the founders, an active and honorary member of the CLC, who did much for the development and popularisation of sports and national-patriotic education of Ukrainian youth in Galicia in the interwar twentieth century.

Keywords: Stepan Haiduchok, Galicia, Lviv, Carpathian Leshchetar Club, socio-cultural and public activity, nation-building, Ukrainian liberation movement, body education, sport.